

**Știință politică în România:
vocabular instituțional, obiecte de studiu și resurse umane
(Political science in Romania:
institutional vocabulary, objects of study and human resources)**

Cristian PREDA

Abstract

Political science as a field of study emerged in Romania only after the fall of the communist regime, which makes it a relatively new discipline in the Eastern European countries. Two of its subdisciplines – international relations and European studies – were also confirmed together as a distinct field in the nomenclature created by the governing bodies for higher education in Romania. Recently, a subsection of the international relations area has also been declared an independent field under the name of security studies. We are talking about 53 bachelor's programs and 80 master's programs organized in 24 universities. We analyze them together, from three points of view: firstly, of the scientific and institutional vocabulary, secondly, of the research objects and, thirdly, of the academic staff.

Keywords: *institutional vocabulary, international relations, political science*

Introducere

Domeniul științei politice (ȘP) este relativ nou în România, fiind fondat abia după căderea comunismului¹. Două subcapitole ale sale – relațiile internaționale și, respectiv, studiile europene – au fost și ele consacrate împreună ca domeniu distinct (RISE) în nomenclatorul fabricat de instituțiile care gestionează educația din România. De curând, o secțiune a ariei relații internaționale a fost declarată și ea domeniu de sine stătător sub numele studiilor de securitate (SEC). Este vorba despre un număr important de programe organizate în 24 de universități², mai puține decât acum un deceniu³: acum sunt 53 de programe de licență (dintre care 27 în RISE, 16 în ȘP și 10 în SEC) și 80 de masterat – 41 în ȘP, 32 în RISE și 7 în SEC⁴. Le tratăm aici împreună, din trei puncte de vedere: cel al vocabularului științific și instituțional, cel al obiectelor cercetării și, respectiv, al personalului academic.

Vocabular

¹ Câteva din ideile expuse în acest text au fost prezentate în cadrul dezbaterii „Statutul actual al științelor politice”, care a fost organizată de Universitatea „Petre Andrei” din Iași pe 24 iunie 2023.

² Folosim datele disponibile la ARACIS în vara anului 2023 privitoare la cele 24 de instituții publice și private care organizează studii de licență și master în ȘP, RISE și SEC: Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” din București – ANI; Școala Națională de Studii Politice și Administrative – SNSPA; Universitatea „Alexandru I. Cuza” din Iași – UAIC; Universitatea „Andrei Șaguna” din Constanța – UAȘC; Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca – UBB; Universitatea „Const. Brâncuși” din Tg Jiu – UCB; Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București – UCDC; Universitatea Danubius din Galați – UDG; Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș – UMFȘT; Universitatea de Vest din Timișoara – UVT; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad – UVVG; Universitatea Dunărea de Jos din Galați – UDJG; Universitatea din București – UB; Universitatea din Craiova – UC; Universitatea din Oradea – UO; Universitatea „Hyperion” din București – UHB; Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu – ULBS; Universitatea „Ovidius” din Constanța – UOC; Universitatea „Petre Andrei” din Iași – UPA; Universitatea Politehnică din București – UPB; Universitatea „Sapientia” din Cluj Napoca – USC; Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava – UȘM; Universitatea „Titu Maiorescu” din București – UTM; Universitatea Valahia din Târgoviște – UT. Îi mulțumesc doamnei Oana Sârbu de la Universitatea din București pentru ajutorul oferit în documentare.

³ În 2014, programe de ȘP și RISE erau oferite în 26 de universități din România – cf. Luciana-Alexandra Ghica, „Academic Bovarism and the Pursuit of Legitimacy: Canon-Building in Romanian Political Science”, *European Political Science* 13(2)/2014, p. 173.

⁴ În acest articol nu discutăm programele de doctorat organizate, de altfel, într-un număr mult mai mic de instituții din România.

Acordul asupra numelui unei discipline este esențial pentru autonomizarea ei⁵. În primii ani de după Revoluție, denumirile „știință politică”, „științe politice” și „politologie” au circulat în paralel⁶. Cel din urmă termen mai apare rareori, deși singurul manual de liceu elaborat ca opțional poartă acest nume⁷, iar celelalte două funcționează în paralel, dar, în general, e preferat pluralul. Există, însă, și situații în care într-o aceeași instituție este folosit și singularul: de pildă, în denumirea facultății de profil din cadrul Universității din București apare pluralul, în timp ce școala ei doctorală se numește „de știință politică”⁸. Celelalte două domenii – RISE și SEC – nu cunosc, cel puțin deocamdată, controverse privitoare la denumire. Nu-i, însă, exclus să apară și-n cazul lor discuții, căci studiile de securitate sunt revendicate, pe bună dreptate, și de către militari, iar domeniul RISE ar putea să fie la un moment dat scindat, căci a fost inventat în vremea când România era în exteriorul UE, drept pentru care chestiunile europene păreau să fie „afaceri externe”, ceea ce nu mai este, desigur, valabil după 2007. Inerția denominării se vedește a fi, însă, mai puternică decât discernământul savant și traducerea sa birocratică.

Programele de studii preiau, în genere, numele date domeniilor, mai precis: pluralul „științe politice”, SEC ori RISE. Excepțiile sunt rare și privesc programe de licență care folosesc, fie și parțial, expresiile de mai sus, dar care sunt încadrate în alte domenii: astfel, un program de licență poartă numele „studii europene”, iar nu RISE, fiind legat de aria „studiilor culturale”, iar un altul este acreditat în domeniul „științe militare, informații și ordine publică”⁹, diferit în nomenclatorul general de cel al „studiilor de securitate”. Merită menționat, de asemenea, că programele de ȘP și de RISE, dar nu și cele de SEC, sunt organizate atât în română, cât și în engleză¹⁰, franceză¹¹, germană¹², maghiară¹³ sau spaniolă¹⁴: e vorba despre 12 din cele 43 de programe de licență (27%) și de 25 din cele 73 de programe de master (34%) construite pe solul științei politice, al relațiilor internaționale și al studiilor europene.

Numele domeniilor s-au extins și la facultăți sau, în cadrul acestora, la departamente. Dar peisajul este foarte peștriț. Există, de fapt, doar două facultăți care se cheamă „de științe politice” – cele bucureștene de la UB și SNSPA –, doar una care a fost botezată „facultatea de studii europene” – la UBB –, în timp ce în altele există asocieri cu diverse alte câmpuri ale cunoașterii, unele având denumiri care nu sunt nici ele foarte clare. Astfel, programe de ȘP apar în facultăți în care științele politice sunt asociate cu cele „administrative” (UPA), cu cele „administrative și ale comunicării” (UBB), cu „filosofie și științe ale comunicării” (UVT), cu „istorie” (UOC), cu „litere și comunicare” (UT), cu „istorie, relații internaționale și științele comunicării” (UO), dar și-n unele facultăți de „științe sociale” (UC), de „științe socio-umane” (ULBS), sau care combină „filosofie și științe social-politice” (UAIC) și, respectiv, „științe

⁵ Pierre Favre, „Histoire de la science politique”, in Madeleine Grawitz, Jean Leca (ed.), *Traité de science politique*, vol. 1, PUF, Paris, 1985, p. 4.

⁶ Așa cum remarca și Daniel Barbu într-unul din primele articole consacrate genealogiei românești a disciplinei – „From the Politics of Science to the Science of Politics: the Difficult Make Up of the Romanian Political Science”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, vol. II, nr. 1, 2002, pp. 274.

⁷ Alina Mungiu-Pippidi (coord.), *Introducere în politologie: manual opțional pentru liceu*, Polirom, Iași, 2000.

⁸ V. <https://fsp.unibuc.ro/scoala-doctorala/> [site accesat pe 2 noiembrie 2023].

⁹ Primul e organizat la UB, în cadrul Facultății de Litere, iar al doilea – la ANI, în Facultatea de Studii de Intelligence. ARACIS îl ia în calcul pe cel de-al doilea în domeniul SEC, în vreme ce primul apare la studii culturale. Noi l-am luat în calcul în acest articol și pe cel de la Litere.

¹⁰ E cazul a șase programe de licență, din care 2 în științe politice (la UB și UBB), trei în RISE (la UB, UBB și UO) și unul în SEC (la UBB) și a 18 programe de master, din care 10 în ȘP (6 la SNSPA, 2 la UBB și câte unul la UB și la UAIC) și 8 în RISE (3 la UBB și câte unul la UB, SNSPA, UAIC, UO și UVT).

¹¹ În franceză există doar patru programe: unul de licență în ȘP și unul de master tot în ȘP la UB, un program de master în ȘP la SNSPA și un master de RISE la UBB.

¹² Licență în RISE la UBB, licență tot în RISE la UVT, master în RISE la UBB.

¹³ Cinci programe sunt organizate în maghiară, și anume 3 la UBB (licență în ȘP și licență în RISE, master în RISE) și două la Universitatea Sapientia – unul de licență și altul de master în RISE.

¹⁴ Un program de master în RISE la SNSPA.

sociale, umaniste și ale naturii” (UHB). Numele departamentelor sunt uneori identice cu cel al facultății: așa stau lucrurile, de pildă, la Universitatea „Ovidius” din Constanța, unde departamentul și facultatea se numesc „de istorie și științe politice”. Alteori, sunt mici diferențe: la Târgoviște, în Universitatea „Valahia”, departamentul de științe politice și comunicare e parte a Facultății de științe politice, litere și comunicare. La Iași, la Universitatea „A.I. Cuza”, diferențele sunt mai mari, facultatea de „filosofie și științe social-politice” găzduind un departament ce enumeră două din cele trei domenii – ȘP și RISE. În unele cazuri, creativitatea a mers foarte departe când s-a ajuns la identitatea departamentelor: la Științele Politice de la UB, un departament se numește „Istorie și Teorie Politică și Constituțională”, un al doilea – „Guvernare Comparată și Studii Europene”, iar cel de-al treilea – „Politici Publice, Relații Internaționale și Studii de Securitate”, rezultat al unui compromis ce a luat în seamă nu doar afinități strict personale, ci și specializările diverselor generații, căci „fondatorii” au venit din domenii precum Istoria, Dreptul și Filosofia, iar cei recrutați ulterior – din Sociologie și, desigur, din Științe Politice.

Situația se repetă și-n cazul programelor încadrate în domeniul SEC: acestea sunt propuse la UB în Facultatea de Științe Politice, iar la UBB – în cea de Istorie și Filosofie. Le găsim și la ULBS, UO și UVT în facultățile deja indicate, dar și-n alte două contexte instituționale, dintre cele mai neașteptate pentru cineva care ar fi obișnuit cu peisajul universităților occidentale: astfel, studiile de securitate sunt propuse la Târgu Mureș în Facultatea de Științe și Litere Petru Maior de la UMFȘT, iar la Arad – în Facultatea de Științe Socio-Umane și Educație Fizică și Sport din UVVG. La ANI, studiile se cheamă „de securitate și informații”, sunt propuse în cadrul unei facultăți de „studii de intelligence”, într-un departament intitulat „de studii de securitate și intelligence”¹⁵.

În schimb, programele de licență în domeniul RISE – cele mai numeroase dintre toate – apar în oferta a două facultăți din UBB – și cea de Istorie și Filosofie, dar și cea de Studii Europene –, ca și în cea a două facultăți din UB – la Științe Politice și la Istorie. Ele sunt propuse în alte șapte facultăți dintre cele deja amintite: UAIC, UC, ULBS, UO, UOC, UVT, UVVG, la aceasta din urmă atât la Arad, cât și la Satu Mare, unde e organizată o „extensie”. Se adaugă două programe de relații internaționale și studii europene inventate la Universitatea Dunărea de Jos din Galați – unul la facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, iar celălalt la așa-numita Facultate Transfrontalieră, care și-a găsit sălaș la Cahul, în Republica Moldova. O altă universitate din Galați – numită „Danubius” – propune și ea licență în RISE în cadrul Facultății de Comunicare și Relații Internaționale, inclusiv în sistemul „învățământ la distanță”. Orașul dunărean nu e singurul îndrăgostit de domeniu: relațiile internaționale sunt foarte prizate la Suceava – în Facultatea de Istorie și Geografie din UȘM –, la Târgu-Jiu, în Facultatea de Științe ale Educației, Drept și Administrație publică de la UCB, ca și-n alte trei universități private – UAȘC, în cadrul Facultății de Științele Comunicării și Științe Politice; UTM, în Facultatea de Științele Educației, Comunicare și Relații Internaționale; USC, la Facultatea de Științe și Arte. Cel mai original loc rămâne cel găsit pentru studiile europene de Politehnica bucureșteană, și anume în Departamentul de formare pentru cariera didactică și științe socio-umane, inclus în facultatea numită „Ingineria și Managementul Sistemelor Tehnologice”.

Vocabularul celor trei domenii pare să fi fost atât de firav încât a fost nevoie de ajutorul unor științe foarte diverse ca să-l acrediteze: de la Istorie la Comunicare și Administrație, de la Litere și Teologie la Inginerie, disciplinele sociale sau umane au fost mobilizate pentru a construi un lexic politologic. Știința politică și capitolele sale sunt departe de a-și fi găsit o identitate clară și precisă. De altfel, câteva programe erau deja „în lichidare” în vara lui 2023,

¹⁵ Informații foarte sumare pot fi găsite la adresa <https://www.animv.ro/despre-noi/> [site accesat pe 7 noiembrie 2023].

inclusiv unul – de master, ce-i drept, nu de licență! – încadrat în domeniul ȘP, dar care se chema „de securitate și apărare”¹⁶.

Obiecte

Programele de master ne oferă, prin varietatea lor mai mare, indicații foarte prețioase despre obiectele cercetării intrate în câmpul unei științe declinate sub triplul semn al analizei sistemelor politice (inclusiv într-o perspectivă comparată), al studierii scenei internaționale ori al evaluării politicilor ori instituțiilor europene. Cele 80 de programe alcătuiesc, de fapt, un mozaic. Piesele nu fac însă un puzzle. Situația e diferită de la domeniu la domeniu.

De pildă, oferta de master în domeniul SEC este – cel puțin, deocamdată – plasată doar în Ardeal și Banat și, așa cum notam deja, exclusiv în română. Termenul (aproape) nelipsit în definirea problematicii tratate este cel de „securitate”, dar declinările acesteia sunt diferite, de la o instituție la alta: astfel, UBB se concentrează asupra managementului securității și asupra relației acesteia cu intelligence și cu competitivitatea în organizații (sic!), în vreme ce la ULBS referințele care o încadrează sunt diplomația și apărarea. În schimb, orădenii sunt interesați de dimensiunea europeană a securității, iar la UVT curiozitatea intelectuală este stârnită de dimensiunea ei „globală”¹⁷.

Diplomația și managementul sunt termeni cheie și-n programele din domeniul ȘP: la SNSPA, de pildă, un program masteral se cheamă „diplomație și negocieri internaționale”, iar un altul – „management și guvernare”. De management leagă științele politice și UBB, care se ocupă de „managementul organizațiilor politice”, ca și sibienii – care propun studențimii studioase să aprofundeze „managementul integrării europene și administrației publice”. Craiovenii plasează în câmpul ȘP programul „securitate națională și euro-atlantică”, în timp ce ULBS propune „securitate și relații internaționale”, negând astfel în chip explicit frontierele stabilite de ARACIS. La UB, un program de științe politice – ținut, de altfel, în franceză – se ocupă de frontiere (în context european); SNSPA oferă – în același domeniu, adică ȘP – un master de „securitate și diplomație”, ca și un altul de „securitate și tehnologie”, pe lângă alte două, cu apelative cvasi-identice: „relații internaționale și integrare europeană” și, respectiv, „studii aprofundate de relații internaționale și integrare europeană”. Tot la SNSPA, integrarea europeană este corelată cu un set mai larg de politici publice. Acestea sunt cercetate și-n relația lor cu societatea civilă, dar printre puținele politici care par să fi condus, în aceeași instituție, la o aprofundare sunt cele de mediu și de gen, temă alăturată – tot la SNSPA – minorităților. Și singurul program al UB din domeniul ȘP ținut asupra unor politici publice este unul despre „egalitatea de șanse”, genul fiind conceptul central din câmpul intelectual abordat. La Oradea, politicile publice sunt interesante doar în perspectivă europeană, la UVT – în relație cu *advocacy*, în timp ce la UAIC grila de lectură aleasă a fost cea a „managementului instituțional”. Un interes răspândit în mai multe facultăți privește „cooperarea internațională”, tratată ca atare la UAIC și la UBB, în vreme ce la SNSPA e declinată împreună cu „dezvoltarea regională” și, în alt program al aceleiași instituții, cu „ajutorul umanitar”. Un singur program de master poartă numele „științe politice” (la SNSPA), tot unul revendică în mod explicit perspectiva politicii comparate (la UB), tot unul s-a organizat în jurul analizei de date în științele sociale (la UBB) și, în fine, sunt tot unice cel despre „muncă” (SNSPA) și cel despre „diplomație culturală”, născocit la Hyperion.

Dacă în domeniul ȘP oferta cea mai amplă este, de departe, cea a SNSPA, în schimb, în domeniul RISE această instituție nu propune decât „studii latino-american”, în vreme ce campioana la numărul de programe în acest câmp este UBB, cu 13 oferte. Inclusiv una de

¹⁶ Este vorba despre programele de licență în RISE de la UVVG și UAȘC. Programul de master menționat fusese ținut la UCDC.

¹⁷ În acest paragraf, ca și-n cele următoare consacrate obiectelor cercetării, analizez limbajul folosit în denumirea programelor.

„diplomație culturală” sau alta de „management și negocieri internaționale și europene”, încadrate în alte locuri din țară, după cum am văzut, în domeniul ȘP. Temele de RI sunt evaluate în UBB și-n context istoric contemporan, de către membrii Facultății de Istorie, dar și-n cel al gestiunii crizelor, de către universitarii care lucrează în Facultatea de studii europene. Politicile publice, care apăreau – și continuă să apară! – în vitrina SNSPA ca parte a domeniului ȘP, atunci când au încăput pe mâna clujenilor, au devenit relevante pentru RISE: așa se face că la UBB găsim un program de master intitulat „Evaluarea dezvoltării durabile” și altul ce tratează „Evaluarea politicilor și a programelor publice europene”. Aceeași universitate a inclus în RISE și „Studiile transatlantice”, ca și – în alte două programe – problemele academice foarte diferite zămislite de „Leadership” și, respectiv, de „Comunicare”. Cele mai numeroase oferte de RISE sunt, însă, masteratele de Sstudii europene”, oferite sub acest nume la UB, la Politehnică (sic!) și la Oradea (în engleză), în timp ce la UAIC ele capătă mențiunea „și Vecinătate Estică a UE”, iar la UBB și la UVT – precizarea „comparate”. Pe de altă parte, dacă la Istoria din UB studenții au parte de o formare în RISE cu titlul „Tehnici diplomatice”, la Universitatea „Titu Maiorescu” e propusă o combinație de „Relații internaționale și cooperare strategică”, iar la „Sapientia” privilegiată e relația diplomației cu studiile interculturale. În fine, sunt și locuri în care RISE înseamnă „securitate” (UCB), „intelligence” (ANI) sau „management” (UDG). În fine, să observăm că la FSPUB, RISE e numele unui program de licență, în vreme ce la nivel masteral, domeniul e scindat într-un program de relații internaționale și, respectiv, unul distinct de studii europene.

Descrierea obiectelor cercetării pornind de la investigarea termenilor ce le denumesc în titlurile programele de master vădește într-un mod și mai frapant cât de permeabile sunt frontierele dintre cele trei cantoane numite ȘP, RISE și SEC. Vechimea primului și junețea celui de-al treilea explică multe, nu și succesul de care se bucură obiectele proprii studiului relațiilor internaționale, mult mai numeroase decât cele care privesc cealaltă jumătate din RISE, și anume analiza politicilor europene. Surprinde, de asemenea, locul periferic al unor obiecte extrem de importante în știința politică – precum partidele sau actorii civici, elitele sau acțiunea statului –, dar și interesul cvasi-inexistent pentru studiul politicii naționale ori extrema raritate a perspectivei comparate.

Oameni

E interesant de aflat și câte persoane predau aceste materii a căror geografie conceptuală este atât de complexă. Încercăm aici o estimare care continuă una realizată acum 8 ani¹⁸ și identifică doar titularii¹⁹.

Universitate	Facultate	Nr. titulari	Titulari, dintre care			
			profesori	conferențieri	lectori	asistenți

¹⁸ Într-un text din 2015, Lavinia Stan număra 290 de profesori care predau științe politice în 13 universități din România, dintre care 160 lucrau în patru facultăți ce ofereau un parcurs complet – licență, master, doctorat –, alți 87 erau angajați în șase facultăți care ofereau doar licență și master, iar 43 trudeau în alte trei universități care propuneau doar studii de licență – v. tabelul din articolul Laviniei Stan intitulat „Political Science in Romania; Between Progress and Stagnation”, în Barbara Kreuz-Mozer, Małgorzata Kułakowska, Piotr Borowiec, Paweł Scigaj (eds.), *Political Science in Europe*, Jagiellonia University Press, 2015, pp. 410-412.

¹⁹ Pentru această chestiune, data de referință este 1 noiembrie 2023. În tabel apar doar 22 din cele 24 de universități, fiindcă în două dintre ele programele sunt „în lichidare”. Am preluat informații de pe site-urile facultăților, ca și din câteva conversații directe cu persoane indicate în notele următoare. Uneori, a fost necesar să consult planurile de studii sau CV-urile angajaților ca să identific titularii care predau discipline din comeniile ȘP, RISE sau SEC.

UBB	FȘPAC ²⁰	19	3	1	13	2
	FSE ²¹	28 ²²	2	12	12	2
		21 ²³	3	7	8	3
	FIF ²⁴	24	4	3 ²⁵	16	1
UB	FSPUB ²⁶	13 ²⁷	4	6	3	
		15 ²⁸	3	7	4	1
		11 ²⁹	3	2	6	
	FI ³⁰	17	5	3	9	
	FL ³¹	9	2	1	4	2
SNSPA ³²	FȘP ³³	22	6	9	5	2
	DRISE ³⁴	27	8	3	16	

²⁰ În Departamentul de științe politice al Facultății de științe politice, administrative și ale comunicării (FȘPAC) mai apar numele unui profesor asociat (Radu Ioanid) și al unui *visiting professor* (Jeffrey Sommers) – v. <https://stiintepolitice.fspac.ubbcluj.ro/profesori/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

²¹ Facultatea de studii europene (FSE) are două departamente: unul de studii europene și guvernanta, iar celălalt – de relații internaționale și studii germane, tratate aici separat.

²² Datele sunt preluate de la adresa <https://euro.ubbcluj.ro/departamentul-de-studii-europene-si-guvernanta/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

²³ Datele sunt preluate de la adresa <https://euro.ubbcluj.ro/departamentul-de-relatii-internationale-si-studii-germane/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

²⁴ La Facultatea de Istorie și Filosofie, în cadrul departamentului de studii internaționale și istorie contemporană, găsim și doi profesori emeriti (Gh. Cipăianu și Vasile Vesa) – <https://hiphi.ubbcluj.ro/departamente/contemp.html> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

²⁵ Unul dintre cei trei este Sergiu Gherghina, care e titular la University of Glasgow și care are la UBB un contract de cercetare pentru cercetător științific gradul II, echivalent cu gradul de conferențiar.

²⁶ Facultatea de Științe Politice (FSPUB) are trei departamente, al căror nume e indicat în text. <https://fsp.unibuc.ro/departamente/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023]. Cifrele din tabel nu includ cinci din membrii școlii doctorale care sunt titulari în universități occidentale – profesoarele Sorina Soare (Universitatea din Florența), Ramona Coman (Université Libre de Bruxelles), Lavinia Stan (St. Xavier University) și profesorii Dragoș Paul Aligică (George Mason University) și Aurelian Crăiuțu (Indiana University, Bloomington) și nici numele profesoarei Georgeta Ghebreă, care a lucrat până în 2023 la FSPUB ca titulară.

²⁷ Date despre Departamentul de Istorie și Teorie Politică și Constituțională.

²⁸ Date despre Departamentul de Guvernare Comparată și Studii Europene.

²⁹ Date despre Departamentul de Politici Publice, Relații Internaționale și Studii de Securitate.

³⁰ La Facultatea de Istorie (FI), titularii cursurilor din domeniul RISE sunt asociați în departamentul de relații internaționale și istorie universală – <https://istorie.unibuc.ro/facultate/departamente/relatii-internationale-si-istorie-universala/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023]. Pe lângă cei 17 titulari, mai apare ca profesor emerit Andrei Pippidi.

³¹ Este vorba despre membrii colectivului de studii europene al departamentului de studii culturale din Facultatea de Litere (FL) a Universității din București – <https://litere.ro/prezentare/departamente/#scul> [site consultat pe 14 noiembrie]. Pe lângă cei 9 membri menționați în tabel, colectivul mai include un profesor emerit – Andrei Cornea.

³² Spre deosebire de alte universități, Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) organizează programe de studii în domeniile care ne interesează atât în cadrul unei facultăți – cea de Științe Politice (FȘP) –, cât și în cadrul unui departament separat de celelalte facultăți – cel de Relații Internaționale și Studii Europene (DRISE) – <https://snspa.ro/academic/facultati/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

³³ Datele despre membrii Departamentului de științe politice din cadrul FȘP sunt preluate de la adresa: <https://politice.ro/ro/alfabetic> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

³⁴ Datele despre DRISE sunt preluate de la adresa <https://snspa.ro/academic/profesori/departamentul-de-relatii-internationale-si-integrare-europeana/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023]. Pe lângă titulari, mai figurează drept „cadru didactic asociat” Iulian Chifu.

UO ³⁵	FIRISpsc	11 ³⁶	1	5	5	
		15 ³⁷	1	5	9	
UȘM	FIG ³⁸	24	4	4	14	2
ULBS	FȘSO ³⁹	23	1	5	11	6
UOC	FIȘP ⁴⁰	21	5	6	7	3
UVT	FȘPFȘC ⁴¹	18	2	4	9	3
UMFȘT	FȘLPM ⁴²	18	3	5	10	
UPB	FIMST ⁴³	17		5	10	2
UC	FȘS ⁴⁴	15	1	4	9	1
UCB	FȘEDAP ⁴⁵	15		6	9	
UHB	FȘSUN ⁴⁶	13	3	2	7	1

³⁵ La Facultatea de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării (FIRISpsc) din cadrul Universitatea din Oradea (UO) există două departamente unde sunt organizate programele de studii care ne interesează: unul de științe politice și științele comunicării, altul de relații internaționale și studii europene, tratate aici defalcat.

³⁶ Datele despre primul departament al FIRISpsc la <https://irispsc.uoradea.ro/ro/departamente/stiinte-politice-si-stiintele-comunicarii> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

³⁷ Datele despre al doilea departament al FIRISpsc la <https://irispsc.uoradea.ro/ro/departamente/relatii-internationale-si-studii-europene> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

³⁸ Este vorba despre membrii departamentului de științe umane și social-politice din Facultatea de Istorie și Geografie de la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava (UȘM). Detalii la <https://fig.usv.ro/departamentul-de-stiinte-umane-si-social-politice/> [site consultat pe 14 noiembrie 2023]. Alte șase persoane sunt încadrate în categoria „cadre didactice asociate”, una fiind specialistă în arhivistică, alta – în psihologie și sociologia relațiilor internaționale, o a treia – în „frontierele UE”, o a patra – în drept internațional, în timp ce în privința altor două nu e precizat vreun domeniu de cercetare.

³⁹ Apar în tabel membrii departamentului de relații internaționale, științe politice și studii de securitate din Facultatea de științe socio-umane (FȘSU) – <https://socioumane.ulbsibiu.ro/dep.rispss/professori.html> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

⁴⁰ Datele îi privesc pe membrii departamentului de istorie și științe politice din facultatea cu același nume (FIȘP) de la Universitatea „Ovidius” din Constanța (UOC) – <https://isp.univ-ovidius.ro/despre-noi/cadre-didactice> [site consultat pe 14 noiembrie 2023].

⁴¹ Tabelul indică numărul membrilor Departamentului de științe politice din Facultatea de științe politice, filosofie și științe ale comunicării (FȘPFȘC) din cadrul Universității de Vest din Timișoara (UVT) (<https://pfc.uvt.ro/cadre-didactice/titulari-dsp/>) – site consultat pe 14 noiembrie 2023.

⁴² Tabelul indică numărul membrilor Facultății de științe și Litere Petru Maior din cadrul Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș (UMFȘT), număr dedus din fișele disciplinelor ce pot fi consultate la <https://umfst.ro/stiinte-si-litere/oferta-educationala/studii-de-licenta/studii-de-securitate/> Acești membri apar în departamentele ai căror membri sunt indicați la adresa <https://umfst.ro/stiinte-si-litere/departamente/> [site-uri consultate pe 13 noiembrie 2023]

⁴³ Este vorba despre membrii colectivului de științe socio-umane din cadrul Departamentului de formare pentru cariera didactică și științe socio-umane, inclus în Facultatea de Inginerie și Managementul Sistemelor Tehnologice (FIMST) de la Universitatea Politehnică București (UPB) – <http://dppd.upb.ro/Cadre-didactice12/> [site consultat pe 10 noiembrie 2023].

⁴⁴ În tabel sunt numărați membrii departamentului de istorie, științe politice și relații internaționale din Facultatea de științe sociale (FȘS) de la Universitatea din Craiova (UC) – <https://stiintesociale.ucv.ro/departamente/istorie-si-stiinte-politice-si-relatii-internationale.html> [site consultat pe 10 noiembrie 2023].

⁴⁵ E vorba despre cei 15 membri ai Departamentului de litere, științele educației și relații internaționale de la Facultatea de științe ale educației, drept și administrație publică (FȘEDAP) din cadrul Universității „Constantin Brâncuși” din Tg. Jiu (UCB). Departamentul are, pe lângă programele din domeniile RISE și SEC, programe în alte domenii – istorie, limbi și literaturi străine, pedagogie, dar și „administrarea și conducerea unităților de învățământ”. Informații la adresa <http://edu.utgjiu.ro/structura/departamente/dlse/> [site consultat pe 9 octombrie 2023].

⁴⁶ Tabelul indică numărul de membri ai departamentului de științe sociale și ale naturii de la Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii (FȘSUN) din Universitatea „Hyperion” din București (UHB) – <https://politice.hyperion.ro> [site consultat pe 9 octombrie 2023].

UAIC	FFSSP ⁴⁷	12	3	3	5	1
UDG	FCRI ⁴⁸	12	2	6	4	
UPA	FSPA ⁴⁹	10	3	2	5	
UDJG	FIFT ⁵⁰	8	2	1	5	
USC	FSA ⁵¹	8	1	3	4	
UVVG	FSSUEFS ⁵²	8 ⁵³	1	2	3	2
UTM	FSECRI ⁵⁴	6	1	1	3	1
UT	FSPLC ⁵⁵	5		2	2	1
ANI	FSI ⁵⁶	8		5	3	
Total ⁵⁷		473	77	130	230	36

⁴⁷ Este vorba despre membrii Departamentului de științe politice, relații internaționale și studii europene din Facultatea de Filosofie și Științe social-politice (FFSSP) de la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași (UAIC) – <https://www.fssp.uaic.ro/departamente/stiinte-politice-relatii-internationale-si-studii-europene/prezentare> [site consultat pe 12 octombrie 2023].

⁴⁸ Tabelul îi cuprinde pe membrii Facultății de Comunicare și Relații Internaționale (FCRI) din Universitatea „Danubius” din Galați (UDG), care, din studiul CV-urilor, par să predea în RISE, mulți având formare militară sau de polițiști (<https://www.univ-danubius.ro/facultatea-de-comunicare-si-relatii-internationale-prezentare/cadre-didactice>). Pe lângă RISE, alți 9 membri ai aceleiași facultăți se ocupă de o licență în comunicare și relații publice, ca și de una în media digitală <https://www.univ-danubius.ro/facultatea-de-comunicare-si-relatii-internationale-prezentare/programe-de-licenta> [site consultat pe 6 august 2023].

⁴⁹ Datele privesc membrii Facultății de Științe Politice și Administrative (FSPA) din cadrul Universității „Petre Andrei” din Iași (UPA) – <https://www.upa.ro/facultatea-de-stiinte-politice-si-administrative/> [site consultat pe 23 august 2023].

⁵⁰ Numărul de titulari e dedus din analiza CV-urile celor 31 de membri ai Departamentului de Istorie, Filosofie, Sociologie și Relații Internaționale (<https://fift.ugal.ro/index.php/ro/despre/departamente/istorie-filosofie-si-sociologie>) al Facultății de Istorie, Filosofie, Teologie (FIFT) din cadrul Universității Dunărea de Jos Galați (UDJG), ca și din planurile de studiu ale acestei facultăți, planuri ce pot fi consultate la https://fift.ugal.ro/files/Planuri_de_invatamant/Pl_Inv_09_FIFT_2022_L_Relatii_internationale_si_studii_europene.pdf [site-uri consultate pe 29 septembrie 2023].

⁵¹ Membrii Departamentului de Relații Internaționale și Studii Europene din Facultatea de Științe și Arte (FSA) de la Universitatea Sapienția din Cluj (USC) – <https://kv.sapientia.ro/ro/facultate/echipa-noastra/cadre-didactice/departamentul-de-relatii-internationale-si-studii-europene> [site consultat pe 11 octombrie 2023] Pe lângă ei, predau alți 9 invitați și 8 asociați. Toți predau în maghiară.

⁵² Informația privitoare la numărul de membri ai Departamentului de științe socio-umane și educație fizică și sport care predau studii de securitate la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad mi-a fost comunicată de către conf. dr. Cristian Bențe de la facultatea cu același nume (FSSUEFS) – <https://www.uvvg.ro/departamente-facultatea-de-stiinte-socio-umane-si-educatie-fizica-si-sport/> [site consultat pe 26 septembrie 2023].

⁵³ Nu știm care e distribuția celor opt din punctul de vedere al gradelor didactice.

⁵⁴ Membrii specializării RISE din cadrul Facultății de Științele Educației, Comunicare și Relații Internaționale (FSECRI) de la Universitatea „Titu Maiorescu” (UTM) – <https://www.utm.ro/facultatea-de-stiintele-educatiei-comunicare-si-relatii-internationale/cadre-didactice/> [site consultat pe 21 septembrie 2023]

⁵⁵ În tabel sunt numărați membrii departamentului de științe politice și comunicare din cadrul Facultății de științe politice, litere și comunicare (FSPLC) de la Universitatea „Valahia” din Târgoviște (UT) – <https://fspcl.valahia.ro/echipa/> [site consultat pe 29 august 2023]. Pe lângă ei, alți 3 colaboratori predau în această instituție.

⁵⁶ Este vorba despre membrii Departamentului de studii de securitate și leadership (care s-a numit până de curând Departament de Studii de Securitate și Intelligence) din cadrul Facultății de Studii de Intelligence de la ANI – informații obținute grație ajutorului dat de către prof. Irena Chiru de la ANI – <https://www.animv.ro/despre-noi/> [site consultat pe 21 noiembrie 2022].

⁵⁷ Nu am luat în seamă datele referitoare la un program de la Universitatea „Andrei Șaguna” din Constanța (UAȘC), fiindcă e declarat a fi „în lichidare” și, de aceea, este imposibil de aflat ceva despre cei care au predat în Facultatea de științele comunicării și științe politice (<https://andreisaguna.ro>). Lipsește și referința la un alt program în lichidare, unul de SEC, organizat de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” (UCDC) – <https://www.ucdc.ro> – dar de la profesorul Alexandru Radu, care a predat multă vreme la UCDC, am aflat că, în perioada de glorie a instituției, atunci când ea organiza programe de ȘP și RISE, numărul maxim al titularilor a fost de 26.

Se impun, mai întâi, câteva observații de ordin cantitativ. Prima vizează numărul total al titularilor, raportat la obligațiile didactice. 473 de persoane cu diverse grade universitare asigură predarea în 133 de programe de licență și master: o medie de 3,5 angajați pentru fiecare program este, evident, foarte mică. Dacă timpul consacrat predării este mare – iar ARACIS impune minimum 21 de ore pentru licență și minimum 14 ore la master pentru fiecare din cele 28 de săptămâni de predare dintr-un an –, timpul rămas pentru cercetare este extrem de restrâns. Desigur, în fiecare facultate în parte a fost cerut ajutorul unor externi, mai cu seamă din clipa în care a început să se rostească, aproape ritualic, parola „profesionalizare”. Dar este clar că povara este purtată de titulari. Să observăm, de altfel, că mai bine de jumătate – 56,5% – din totalul titularilor reprezintă asistenți și lectori, ale căror norme de predare sunt îndeobște semnificativ mai mari decât cele ale profesorilor ori conferențiarilor.

Pe de altă parte, trei din cele 22 de universități din tabel – UBB, UB și SNSPA – asigură 44% din efectivele totale angajate în predare. Aceste persoane predau într-o treime din totalul programelor de licență (19 din 53) și în două treimi din oferta de master (54 din totalul de 80). Este de la sine înțeles că programele celorlalte universități au de înfruntat o competiție dificilă. În absența unei coagulări – de pildă, sub forma unei asociații naționale – coordonarea creării și gestionării unor asemenea programe, pentru eventuale specializări zonale ori regionale, este foarte improbabilă.

Profesionalizarea cere, de altfel, un timp semnificativ. Ea este certă și ireversibilă, chiar dacă unii dintre cei care o încarnează afirmă contrariul⁵⁸. Tratez această chestiune folosindu-mă de datele de la UB, mai precis de la facultatea pe care o știu cel mai bine⁵⁹ și care a început să formeze politologi încă din 1991⁶⁰. FSPUB a reușit abia la 1 octombrie 2023, adică după 32 de ani de la înființare, să aibă o majoritate a angajaților cu doctorate în științe politice⁶¹. Tabelul următor arată situația la 1 iunie și, respectiv, patru luni mai târziu⁶²:

Titulari la FSPUB

Domeniu de doctorat	01.06.2023	01.10.2023
Științe politice	18	20
Istorie	8	8
Drept	6	6
Filosofie	2	1
Sociologie	3	2
Economie	1	1
Litere	1	1
Matematică	1	0
Total	40	39

⁵⁸ E cazul opiniei exprimate de o profesionistă precum Luciana-Alexandra Ghica în articolul său „From Imagined Disciplinary Communities to Professional Solidarity: Political Science in Postcommunist Europe”, in Thibaud Boncourt, Isabelle Engeli, Diego Garzia (eds.), *Political Science in Europe: Achievements, Challenges, Prospects*, Rowman & Littlefield / ECPR Press, 2020, p. 161: „the process of professionalization and institutionalization of the discipline has not been linear, nor is it irreversible”.

⁵⁹ Am încercat mai demult să evaluez un alt aspect al problemei, și anume competențele cognitive ale politologilor în formarea: v. Cristian Preda, „Performanțele cognitive ale studenților români în științe politice”, in *Studia politica*, Universitatea din București/Editura Meridiane, vol. III, nr. 2/2003, pp. 459-467;

⁶⁰ Mai multe informații foarte utile se găsesc în broșura Ionela Băluță, Dan Drăghia, Octavian Sofronea, *Facultatea de Științe Politice a Universității din București: după 25 de ani = The Faculty of Political Science, University of Bucharest: 25 years after*, Editura Universității din București, București, 2016.

⁶¹ În 2015, erau doar 13 din 32 identificați – cf. Lavinia Stan, *art. cit.*, p. 425.

⁶² Situația s-a schimbat întrucât la 1 octombrie trei din colegii care erau titulari și aveau doctorate în filosofie, sociologie și matematică s-au pensionat, iar alți doi – cu doctorate în științe politice – au devenit titulari.

Ce poate fi, de asemenea, observat cu ușurință e că niciun membru al FSPUB nu are doctorat în vreunul din celelalte domenii în care sunt încadrate două din cele cinci programe de licență și trei din cele șase programe de master ale sale, și anume în RISE și SEC. Situațiile sunt, însă, foarte diferite de la o universitate la alta și e sigur că o examinare atentă a situației mai multor facultăți ne-ar putea ajuta să cartografiem mai precis resursele de care e nevoie pentru a acoperi domeniile.

E interesant, de asemenea, să aruncăm o privire și asupra activității științifice a membrilor unei facultăți și am să iau din nou exemplul FSPUB⁶³. În 2022, activitatea celor 40 de membri a acoperit mai multe categorii. Cifrele cele mai mari privesc participarea la conferințe în străinătate: în total, cei 40 de membri au fost prezenți la 64 de asemenea reuniuni în anul respectiv. Urmează participarea la conferințe naționale – 33 la număr –, apoi la conferințe internaționale organizate în România – doar 24. Cât privește publicațiile, „recolta” cea mai bogată reunește articolele ce au apărut în volume colective – 42. Urmează articolele indexate BDI – 16 în 2022, cele din reviste indexate web of science – doar 2! Se adaugă un singur articol într-o revistă neindexată, trei volume coordonate în străinătate și alte trei tipărite în țară, două cărți în colaborare la edituri naționale și alte patru ca unic autor, tot în țară.

În loc de concluzie

Rândurile de mai sus au ambiția de a deschide o dezbatere mai amplă și mai detaliată despre domeniul științei politice, dar și, de ce nu?, drumul către constituirea unei asociații profesionale care să reprezinte comunitatea politologilor. Este de datoria celor aproape 500 de specialiști care lucrează în diversele facultăți pomenite mai sus să detalieze modul cum este cercetat, predat și transmis corpul cunoașterii politologice.

BIBLIOGRAFIE

- BARBU, Daniel, „From the Politics of Science to the Science of Politics: the Difficult Make Up of the Romanian Political Science”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, vol. II, nr. 1 / 2002, pp. 273-295;
- BĂLUȚĂ, Ionela, DRĂGHIA, Dan, SOFRONEA, Octavian, *Facultatea de Științe Politice a Universității din București: după 25 de ani = The Faculty of Political Science, University of Bucharest: 25 years after*, Editura Universității din București, București, 2016
- FAVRE, Pierre, „Histoire de la science politique”, in Madeleine Grawitz, Jean Leca (ed.), *Traité de science politique*, vol. 1, PUF, Paris, 1985, 4-17;
- GHICA, Luciana Alexandra, „Academic Boverism and the Pursuit of Legitimacy: Canon-Building in Romanian Political Science”, *European Political Science* 13(2)/2014, pp. 171–186 <https://doi.org/10.1057/eps.2014.3>;
- GHICA, Luciana Alexandra, „From Imagined Disciplinary Communities to Professional Solidarity: Political Science in Postcommunist Europe”, in Thibaud Boncourt, Isabelle Engeli, Diego Garzia (eds.), *Political Science in Europe: Achievements, Challenges, Prospects*, Rowman & Littlefield / ECPR Press, 2020, pp. 159-78;
- MUNGIU-PIPPIDI, Alina (coord.), *Introducere în politologie: manual opțional pentru liceu*, Polirom, Iași, 2000;
- PREDA, Cristian, „Performanțele cognitive ale studenților români în științe politice”, in *Studia politica*, Universitatea din București/Editura Meridiane, vol. III, nr. 2/2003, pp. 459-467;
- STAN, Lavinia, „Political Science in Romania; Between Progress and Stagnation”, in Barbara Kreuz-Mozer, Małgorzata Kułakowska, Piotr Borowiec, Paweł Scigaj (eds.), *Political Science in Europe*, Jagiellonia University Press, 2015, pp. 401-424.

⁶³ Datele din acest paragraf sunt extrase din raportul anual referitor la cercetare elaborat în 2022 de către colega mea, conf. Alexandra Iancu.

Resurse electronice:

<https://andreisaguna.ro>

<http://dppd.upb.ro>

<http://edu.utgjiu.ro>

<https://euro.ubbcluj.ro>

<https://fift.ugal.ro>

<https://fig.usv.ro>

<https://fsp.unibuc.ro>

<https://fspc.valahia.ro>

<https://irispsc.uoradea.ro>

<https://isp.univ-ovidius.ro>

<https://istorie.unibuc.ro>

<https://kv.sapientia.ro>

<https://litere.ro>

<https://pfc.uvt.ro>

<https://politice.ro>

<https://politice.hyperion.ro>

<https://snspa.ro>

<https://socioumane.ulbsibiu.ro>

<https://stiintesociale.ucv.ro>

<https://umfst.ro>

<https://umfst.ro>

<https://www.animv.ro>

<https://www.fssp.uaic.ro>

<https://www.ucdc.ro>

<https://www.univ-danubius.ro>

<https://www.upa.ro>

<https://www.utm.ro>

<https://www.uvvg.ro>